

Hví er jørðin rund?

Seinast í novemburmánaði í fjór fóru teir fimm vinmennirnir Svein W. Rasmussen, Mass Hoydal, Magnus Samuelsen, Theodor E.D. Olsen og Dáníal Hoydal at fjakka í Suðuramerika og í Karibisku oyggjunum. Í seinasta parti hildu teir jól í útnyrðingspartinum av Argentina saman við fjakkarum úr øllum heiminum.

Okkara høvuðsmál var Bolivia. Vit høvdu sett tveir heilar mánaðir av teimum tilsamans fimm av til hetta landið, sum fyri okkum tyktist at vera tað mest spennandi av teimum øllum. Eitt lögð land, tað er heilt sikkurt. Og tað var helst hetta lögna, sum upprunaliga kveikti okkara áhuga.

Fátækt og tó

Bolivia er tað fátækasta menningarlandið í Suðuramerika. Tað einasta, sum Danmark - ið er tað landið, ið letur størstu menningarhjálpin í mun til sína bruttotjóðarúrtøku - metti vera so illa fyr, at tí tørvandi hjálp.

Hví, var tað fyrsta, sum kom okkum til hugs, tá vit um árskiðtíð koyrdu inn í landið úr Argentina, sum er eitt av ríkastu londunum við besta infrastruktúrnum her niðri. Vegirnir broyttust beinanvegin frá væl asfalteraðum breytum til grúsvægar, so tú ikki skuldi vera í iva um, at tú nú vart komin til Bolivia.

Eftir náttúruútlífinginum at doma skuldi Bolivia heldur verið fremri enn Argentina. Her var skógur, grasflotur til beiti, gróðrargóðir dalar til frukt og grønmeti; fjøll full av gulli, silvuri, tini, blýggi, jarni og einari rúgvu av øðrum metallum og mineralum; olja og natúrgass; og so ikki at gloyma møguleikarnar fyri ferðafólka-vinnu í hesum vakra landi. Ferðafólka-vinnan er vorðin høvuðsvinnan hjá so nógvum øðrum londum í dag. Umstøðurnar landfrøðsliga eru so heilt vist til staðar.

Tað er eisini eins og Bolivia samanfatir alt tað, sum er at finna í hinum londunum í hesum heimspartinum, hildu vit. Frumskóg, Andesfjöllini, oyðmarkir, háslætti, láglandi, upprunafólk, vakrir býir úr kolonitíðini og spennandi søga. Og so er enná alt so órt, alt tað kenst meira ektað, enn tað kann upplivast aðrastaðni. So lívi?

Leita í søguni

Tað visti seg, at vit skuldu leita inn í tað søguliga og politiska fyr at finna svar.

Onki land hevur sum Bolivia verið útsett fyri politiskari útskipting og einaræðisharra- ella heraðarstýrum. Sjálvt lond sum Paraguay ella Chile, sum vit minnst fyri ræðuleikarnar hjá Pinochet, Stroessner og øðrum valdsharrum, hava verið nógv meira stöðug politiskt enn Bolivia. Síðan sjálfstýrið í 1825 hevur stjórnskipti verið 180 ferðir. So tað skal ikki nógv hugflog til at hugsa sær, hvussu torført tað hevur verið at skipa langtíðarætlanir ella miðvíst arbeiði.

Tað hevur verið ein ónd ringrás upp gjøgnum søguna. Tey skiftandi stýrini hava sett hvør sína kós búskaparlaga, so Bolivia hevur ongantið megnað at fingið sær stöðugan útflutning ella fastar samstarvsfelagar og keyparar uttanlands. Rávoran hevur verið á útsolu uttanlands og vinningurin er horvin. Tað litla, sum av og á er komið inn, er endað í hummunum á valdsharrunum, so brøðurparturin av fólkinum hevur strembað seg ígjøgnum tilveruna við litlum og ongum.

Av tí sama hevur tað ongantið verið nokur skipað skúlagongd, ella heilsuverk, ella vegakervi, ella... Tað hevur heilt einfalt ongantið verið tikið stig til at byggja upp og hyggja fram eftir.

Kollvelting

Í 1952 kom kollveltingin, sum skuldi broyta alt. Og tað gjordi hon eisini. Politiski fclagsskapurin

USA hevur gjøgnumsgáð landið og serliga herin. Theodor situr framman fyri einum hermannaskýli við "Pepsi"-merki á. Tað var strangliga bannað at taka myndir av hermaðarúgerð.

MNR (sosialistamir) gjordu uppreistur móti heraðarvaldinum. Teir høvdu roynt seg sum flokkur á tí "demokratiska" valinum, sum stjórnin hevði lovað árið frammanundan, men tá tað kom fram, at MNR vann so dyggiliga, koll-domdi sitandi juntain sjálvandi úrslitið. Tað fann fólkið seg ikki í, og 9. april stóð uppreistarherurin frammanfyri stjórnarbygninginum í La Paz.

Tað varð ein umfangandi broyting. Lógir, sum sýttu rættin hjá fólkinum, vóru strikaðar úr stýrisskipanini; t.d. hon, sum segði, at fólk, ið ikki dugdu at lesa og skriva, ikki høvdu atkvøðurætt. Herurin var næstan avtikin. Allar verksmíðjur vóru so við og við ognartiknar av statinum. Fakfelag vórðu loyvd og stungu seg upp alla staðni. Ríku ognarmennirnir vóru blakaðir á dyr, og jørðin varð skift til smáböndur.

Men hetta hjálpti ikki útflutninginum. Var hann óstöðugur áður, so var verri nú. Vánaliga loysnin, ikki at gera mætari enn at prenta fleiri seðlar, var ráðið, teir tóku til. Inflátióin var 900% um árið árin eftir. MNR formaðurin Víctor Enciso

Paz fekk vent stevnis-skránni hjá flokkinum eitt sindur til høgri, so hann fekk lokkað vinstrafiggin-dasinná USA til at stuðla sær, og tað er hesin stud-ingur, sum heldur liv í

landinum í øllum hesum kollveltingsárunum við figgarligum óskili. Prisurin var, at stjórnin mátti geva seg undir treytirnar hjá USA og IMF, sum eisini var komið upp í leikin.

Krovini vóru m.a. lonarlækking, privatisering og at steðga stuðlinum til statsfyrirtøkurnar: Øll vóru tiltøk, sum stríddu ímóti hugsjónunum hjá kollveltingini í '52 og poli-

Sjálvt um kirkjan hevur stórt vald í katolska landinum, so mátti hon víkja fyri sjónvarpinum. Krossurin í torninum varð brúktur til antenu.